

Posudek oponenta bakalářské práce: Mario Wiedermann, Profesionální boxeři afroamerického původu, kteří přispěli k rasovému zrovnoprávnění, Praha 2021, FHS UK, Katedra historických věd, 71 s.

Přestože sport a jeho historie patří mezi poměrně populární společenská témata, z hlediska tuzemské historiografie se příliš velké popularity netěší. Jiná situace ovšem panuje například ve Spojených státech amerických, kde sport a šířeji populární (též masová či konzumní) kultura tvoří významné badatelské téma, na jehož pozadí mnozí historici a historičky sledují otázky diskriminace, rasismu atd. V tomto směru lze záměr autora bakalářské práce Mario Wiedermanna věnovat se proměnám rasové diskriminace ve Spojených státech od konce 19. století do druhé poloviny 20. století na příkladu tří boxerských světových šampionů v těžké váze ocenit. Vybrané téma má skutečně silný potenciál vysvětlit dynamiku rasismu v USA v dlouhém časovém úseku a současně na jasně omezené látce. Tři světoví šampioni v boxu (Jack Johnson, Joe Louis a Mohammad Ali), tři odlišná období dějin USA (tzv. progresivní období na přelomu 19. a 20. století; 30. a 40. léta, doba velké hospodářské krize, lynčování a druhé světové války; válka ve Vietnamu a boj proti segregaci 60. a 70. let 20. století) a tři poněkud odlišné módy či režimy rasismu – tak by ve zjednodušené zkratce mohla znít základní badatelská teze. Již zkraje je ovšem třeba konstatovat, že autorovi se potenciál tématu vytěžit nepodařilo a výsledný text trpí řadou více i méně závažných problémů.

Jeden ze zásadních nedostatků leží již v úvodní části Wiedermannovi bakalářské práce. Ačkoliv oceňuji autorovu snahu o narativní zpracování vybraného tématu, včetně úvodu, z hlediska hodnocení bakalářské práce není lehké v úvodní části najít jasně zformulovanou badatelskou otázku, vybranou metodologii a v neposlední řadě argumentační tezi, která by se opírala o nějaký teoretický koncept (anebo by s ním naopak polemizovala). Jen s obtížemi lze z úvodu práce vydestilovat zvolené téma: konfrontace tří vybraných světových šampionů v boxu s rasovou diskriminací. Už zde ovšem není tolik jasné, co se za označením konfrontace skrývá. Sám jsem si během čtení představil, že půjde o různé konfliktní situace, kdy se vybraní afroameričtí boxeři museli domáhat svých práv anebo byli v nejrůznějších situacích (zejména v každodenním životě) nuceni se podřizovat nejrůznějším segregačním a rasistickým opatřením – a to nejen v USA. Z úvodu také není jasné, zda Wiedermann usiluje o postižení nespecifikovaných konfrontací jen v rámci působení těchto boxerů v USA anebo v širším geografickém rámci („Západ“ či „svět“). Přestože v různých pasážích svého textu přibližuje rasismus, který se netýkal jen USA (např. cesta J. Johnsona do Austrálie), úvodní kontextové pasáže nabízejí vhléd pouze do historie rasismu ve Spojených státech amerických. Není tedy jasné, zda si je autor vědom specifik amerického rasismu oproti situacím v jiných zemích jako byla právě Austrálie, kde panovala poněkud odlišná situace.

Chybí-li práci jasně prezentovaná badatelská otázka, na níž by se autor svou analýzou snažil přinést odpověď, lze dále konstatovat, že bakalářské práci rovněž schází jasná formulace použité metodologie či alespoň pojmenování metody. Wiedermann v úvodu pouze konstatuje, že jeho cílem je „popsat vybrané téma“ (s. 6). Tím v podstatě deklaruje, že jej implicitně v duchu pozitivistické historiografie zajímá samotná minulé skutečnost, k níž pomocí pramenů a též sekundární literatury získává relativně neomezený přístup. Autora tedy zajímá hlavně, kdy, kde, komu a co se stalo. Byť tento přístup sám vnímám jako značně problematický s ohledem na vývoj historie jako vědecké disciplíny během druhé poloviny 20. století, připouštím, že v kontextu tuzemské historiografie stále patří mezi legitimní způsob psaní. Problém ovšem spočívá v tom, že Wiedermann si své (pozitivistické) pozice není vědom, resp. přinejmenším tuto skutečnost jasně nereflektuje v úvodu práce. Pokud by tak učinil, uvědomil by si, že předložená práce má primárně povahu kompilace existující sekundární literatury. Přiznání, že se jedná o kompilaci, přitom nijak nemusí snižovat kvalitu výsledného díla.

Autor při tvorbě předložené bakalářské práce přečetl a použil poměrně solidní množství převážně zahraniční, resp. anglickojazyčné, literatury. Domnívám se, že oproti jiným kvalifikačním

pracím se jedná o množství nadstandardní. V tomto směru Wiedermann demonstruje, že vyvinul značné úsilí seznámit se s existující sekundární literaturou k vyčtenému tématu. O to více je škoda, že autor se v důsledku absence konceptuálního přístupu omezil zejména na existující autobiografické knihy. Tímto způsobem z jeho zorného úhlu unikla bohatá produkce tematizující obecnější problémy sportu, příp. boxu, jakožto nedílné součásti dobové populární kultury, do níž se rasismus také silně promítal. Proto práce sice obsahuje stručnou historii boxu takřka od „prvopočátku“ po moderní dobu, ale vztah boxu a moderní konzumní společnosti se v textu objevuje pouze v určitých pasážích, kdy Wiedermann zmiňuje pro něj nežádoucí komercializaci, tj. nadřazení komerčních (ekonomických) zájmů nad hráčskou či sportovní etiku a prestiž. Z bakalářské práce je přitom zřejmé, že toto klíčové konstitutivní napětí se v boxu projevovalo již v době nástupu Jack Jacksona na přelomu 19. a 20. století.

Existující sekundární literatura, např. významná práce historičky Victorie Wollcott s názvem *Race, Riots, and Roller Coasters: The Struggle over Segregated Recreation in America* (2014), by autora bakalářské práce vedla také k hlubší reflexi celkového rámce vyprávění, do něhož svůj příběh tří odlišných afroamerických boxerů zasazuje. Wiedermann v nich vidí pověstné pozitivní vzory nabízející modely žádoucího jednání nejen pro americké obyvatele afroamerického původu (s. 6). V tomto ohledu tvoří základní interpretační rámec práce liberální narativ o pohybu dějin směrem ke zrušení diskriminace (patrně s centrální rolí hnutí za občanská práva) a přesvědčení o významu silných osobností. Současná historiografie týkající se zrušení segregace, kam lze zařadit zmíněnou knihu Wollcott, ovšem nabízí podstatně komplikovanější pohled, v němž hnutí za rovnoprávné využívání volnočasových zařízení, tj. za participaci na populární kultuře (kam patří právě sport), mělo hrát přinejmenším stejnou roli jako hnutí za občanská práva a jeho boje za zrušení segregace ve školství či v přístupu k bydlení. A představa klíčové role pozitivních vzorů z řad Afroameričanů prošla rovněž značnou kritikou – byla demaskována jako ideologický pohled na složitou problematiku diskriminace, segregace a vyloučení, který namísto systémových faktorů klade důraz na liberálně individuální étos (např. chudoba jako systémový problém vs. individuální selhání). Práce tedy chybí jak zásadní reflexe sportu v moderní společnosti, tak i rasismu, jeho ústředních prvků i motivů (např. napětí mezi negativními a pozitivními stereotypy připisovanými Afroameričanům: duševní i fyzická méněcennost a zaostalost na straně jedné versus obdiv k fyzické síle mladých mužů na straně druhé, kdy významnou roli hrála dichotomie kultura-příroda).

Překvapivé je, že ačkoliv je autor seznámen s mnohými zahraničními tituly zaměřenými na biografie boxerů, nepracuje s existující literaturou tuzemských amerikanistů, které by mu poskytly potřebnou kontextualizaci i ustálenou českou terminologii týkající se amerických dějin. Mám na mysli zejména práce Josefa Opatrného k politickým dějinám USA 19. a 20. století či Markéty Křížové o otroctví.

Vyzdvihnout bych také chtěl autorovu snahu začlenit do práce nejen sekundární literaturu, ale i prameny – konkrétně dobový americký tisk. Zatímco volba jednotlivých titulů (Los Angeles Times a Chicago Defender) je poměrně dobře logicky zdůvodněna, bez ujasněné metodologie není jasné, jak přesně autor s těmito prameny zachází. Ze samotných kapitol práce se zdá, že dobový tisk autorovi neslouží k analýze za účelem zodpovězení nějakého specifického setu badatelských otázek (nabízí se přitom například sebe-prezentační strategie jednotlivých afroamerických boxerů anebo naopak konstrukce obrazu těchto boxerů jakožto „černochoů“ či „negrů“ v americké společnosti – tj. práce s rasistickými stereotypy), nýbrž spíše nevyjasněnému ozvláštňení jednotlivých příběhů. Autor na to konto poznamenává: „Článků o Johnsonovi, Louisovi a Alim vycházelo po celou dobu mnoho napříč téměř celými Státy a já se snažil mezi tímto obrovským množstvím vybrat ty, které nejlépe demonstrovaly popisované události v kontextu této práce.“ (s. 8) Kritériem výběru tudíž je patrně reprezentativnost líčení ve vztahu k minulé skutečnosti (události) jako takové. Přitom v těle práce se nacházejí nesmírně zajímavé citace dobového tisku, které by umožňovaly analýzu využití různých rasistických motivů v tehdejším americkém tisku.

Konstatované nedostatky z úvodní části předložené bakalářské práce následně značně ovlivňují podobu a kvalitu hlavních částí textu, tedy kapitol zaměřených na jednotlivé boxerů. Ponechám-li stranou opakovaně konstatovanou absenci jak metodologické reflexe vlastní pozice, tak dílčích konceptuálních nástrojů, lze autorovi vytýkat, že práce se potýká s problémem toho, co vlastně jsou autorem uvedené konfrontace boxerů s diskriminací. Wiedermann se v textu soustředí hlavně na líčení rozhodujících zápasů, které v určitých momentech nepochybně mohly nabývat rozměru samotné konfrontace s existující bělošskou nadřazeností, resp. rasismem, ale nejedná se o automatické spojení. Jinak řečeno ne každý boxerský zápas mezi Afroameričanem a bělochem se v dobovém kontextu stával touto konfrontací. Protože se autor věnuje těmto strhujícím sportovním kláním, z jeho zorného úhlu vypadávají zdánlivě nepodstatné detaily z každodenního života vybraných „borců“, které ovšem ve vztahu k rasismu mohou mít podstatně silnější vypovídající hodnotu než symbolický rozměr výhry či prohry „bělocha“ s Afroameričanem v ringu. Mezi tyto detaily patří například otázka ubytování při cestách za boxerskými zápasy, trávení volného času (participace na populární konzumní kultuře: od chození do hudebních klubů, po vystupování v rozhlasových pořadech, televizních show apod.), navazování přátelských i intimních vztahů atd. Všemi těmito sférami života přitom v různých érách USA různou mírou prostupoval rasismus – v angličtině ona pověstná „color line“. Wiedermann některé detaily z každodennosti zmiňuje, ale v jeho biografických črtách jednotlivých boxerů se jedná spíše o vedlejší historiky doplňující ústřední linku sportovních klání.

Pro ilustraci uvedu několik příkladů buď zcela interpretačně nevytěžených anebo jen částečně analyzovaných momentů konfrontace boxerů s rasismem. V kapitole věnované Jacku Johnsonovi se hned v úvodu jeho biografické črty objevuje informace o tom, že v jeho rodném městě Galvestone (v Texasu) „nebyla rasová diskriminace natolik vážná“ (s. 22). Z formulace není vůbec jasné, co si pod tím lze představit – absenci segregace ve školství, na trhu s bydlením atd.? Wiedermann nepochybně vychází z výroku samotného Johnsona o svém dospívání a dětství, ale otázkou je, kdy a při jaké příležitosti Johnson své hodnocení prezentoval a s čím svou životní zkušenost porovnával. Měl Galvestone nějaké specifické postavení? V čem spočívalo? V další pasáži o počátku Johnsonovi profesionální kariéry autor zmiňuje, že si vydělával peníze účastí v „královských derby“ (s. 22) – tvrdých fyzických bojů afroamerických mužů, které sloužily k zábavě bělochů. Autor přitom nevysvětluje kontext této rasistické praxe úzce spojené s dějinami boxu v USA (propojení šedé ekonomiky, zábavy, sázení atd. s rasismem), ba dokonce ani neuvádí zaužívaný anglický termín „battle royal“. Zajímavé nepochybně také je, že se Johnson zúčastnil několika nelegálních zápasů – jednou také s boxerem židovského původu. Taková zmínka přivádí k otázkám o konstrukci a dynamice bělošství v USA na přelomu 19. a 20. století. Jak tyto zápasy pevně integrované v lokální zábavní šedé ekonomice souvisely se sociální příslušností a pozicí na rasové hierarchii aktérů (boxerů, diváků i organizátorů). Tyto detaily rovněž nabízejí vhled do vývoje boxu, který se na počátku 20. století postupně vymaňuje z negativního hodnocení jako pokleslé zábavy nižších sociálních vrstev pohybující se na hranici legálnosti a stává se nedílnou součástí populární kultury středních vrstev. Další nevytěžený moment tvoří přibližný text z dobového amerického tisku, který se vztahoval k zápasu Johnsona s Jackem Jeffriesem. V úryvcích originálního textu, které Wiedermann cituje, se opakovaně objevuje rasistický motiv přirovnávání Afroameričanů ke zvířatům: Johnson je „milé černé zvíře“ a má postoj „nemocného kuřete“ (s. 23). Odkud se tyto motivy vzaly, jakou roli v americkém rasismu měly a s jakými obecnějšími stereotypy a politickými argumentacemi (ospravedlňování méněcennosti černochů) se pojily? Po zápase Johnsona s Jamesem Jeffriesem, který dobová média prezentovaly jako „zápas století“, v USA propukly dokonce případy kolektivního násilí, resp. lynčování Afroameričanů (s. 30). Jakou dynamiku tyto případy měly a jak konkrétně souvisely s proběhlým boxerským kláním? Jinými slovy řečeno, v textu chybí širší kontext lynčování afroameričanů, resp. obyvatel, kteří byli označováni jako „barevní“. A nakonec Wiedermann sice letmo zmínil, že Johnson čelil několika obviněním z porušení tzv. Mannova zákona neboli zákona proti obchodování s bílým masem (Mann Act, White Slave Traffic Act) z roku 1910, ale neuvádí jeho

širší politický kontext. Zmíněný zákon totiž úzce souvisel reakcí americké legislativy na lynčování, jež bylo dobově vnímáno jako projev „lidové spravedlnosti“ při narušení či překročení společenských konvencí o navazování intimních vztahů. Mezi nejčastější spouštěč lynčování patřil motiv obvinění afroamerických mužů z násilí na bílých amerických ženách (tím mohli být i pouhý náznak navázání tohoto mezirasového intimního vztahu). A jeden z hlavních motivů zákonodárců při prosazení Mannova zákona z roku 1910 měla být právě ochrana bílých amerických žen před útoky „černochoů“ (k tomu např. Barbara Holden-Smith, *Lynching, Federalism, and the Intersection of Race and Gender in the Progressive Era*, in: *Yale Journal of Law and Feminism* 8/1995, s. 31-78). Právě tyto trestní kauzy představují ony konfrontace s diskriminací – podobně jako navázání intimního vztahu s Almou Toy, bílou australskou ženou –, které si autor vybral jako téma práce. Podobné příklady by bylo možné uvést i z dalších dvou kapitol o Joe Louisovi i Mohammadu Alim.

Závěrečná část bakalářské práce nabízí poněkud otevřenější pohled na autorovo chápání zvolených konfrontací s rasovou diskriminací, když postupně hodnotí jednotlivé boxery. Jack Johnson „vyšel vítězně z měření sil s bílým protivníkem, čímž by poněkud vyvrátil teorii o nadřazenosti bílé rasy“ (s. 56). O konfrontaci s diskriminací, tak Wiedermann uvažuje pouze ve dvou rovinách: 1) střet v boxerském ringu, který má v jeho očích symbolizovat validitu nadřazenosti „bílé rasy“; 2) celkové vystupování boxerů na veřejnosti (individualita jako společenský vzor).

Pro diskuzi během obhajoby proto navrhuji věnovat pozornost otázce, jak jinak bylo možné přistoupit k chápání konfrontace vybraných historických aktérů s diskriminací a v čem je autorem zvolená – lze říci „intuitivní“ – perspektiva omezující, zejména jaké nese důsledky pro interpretaci vztahu mezi jednáním historických aktérů a systémových faktorů (společenských struktur). A dále, co činí předloženou práci odborným historickým textem oproti populárnímu knižnímu žánru sportovních biografii?

Z hlediska formálních požadavků kladených na bakalářské práce musím konstatovat, že text obsahuje mnohé formulační i argumentační nedostatky, jazykové i gramatické chyby a špatně uvedené citace. Mnoho jazykových a formulačních problémů patrně souvisí s použitím většího množství anglického textu. To lze ilustrovat na sdělení ze strany 26, kde autor přibližuje dobovou argumentaci novináře Yoricka Gradeleyho z roku 1908. Ten se snažil Johnsona vykreslit jako typického příslušníka „černošské rasy“, jejíž mužští reprezentanti měli působit sice jako fyzicky zdatní, avšak psychicky nedostatečně vybavení „pro to, aby mohli mít vlastní **funkční státní příslušnost** a vládu“. S překladem také souvisí i dílčí chyby, kdy Wiedermann v dobovém americkém kontextu opakovaně hovoří o fotbalu a baseballu (s. 16), resp. fotbalové a baseballové lize (s. 15), přestože americký termín „football“ se do češtiny překládá jako americký fotbal, tedy nikoliv evropský fotbal, pro nějž má angličtina termín „soccer“. Podobným přehmatem je překlad anglického označení „Black Codes“ (někdy též Black Laws), tj. soubory zákonných i širších společenských norem omezující jednání Afroameričanů v USA, jako „Černošské kódy“ na s. 13 (anglické slovo „code“ totiž rovněž obsahuje význam sbírka zákonů, zákoník apod.). Zvolený narativní styl autora při zřejmé „nevypsanosti“ vede k používání hovorových obrátů a zbytečných oslůvků, ilustrativně opět např. „třešničkou na dortu“ (s. 18), „čerstvějším přírůstkem“ (s. 18). Závažnější ovšem je nedůsledná práce s poznámkami pod čarou. Na mnohých místech práce Wiedermann v poznámce pod čarou neodkazuje na konkrétní pasáž či stranu knihy, z níž čerpá, nýbrž uvádí pouze vybraný titul. Například když ve druhé kapitole týkající se Joe Louise líčí konec sportovního klání mezi Louisem a italským boxerem Primem Carnerou, neuvádí se na celé straně 40 ani jeden odkaz na konkrétní stranu nebo pasáž knih, které mu slouží jako zdroje, přestože je jasné, že dotyčný zápas v těchto knihách tvoří pouze dílčí část textu. Nejedná se přitom pouze o jednu stranu, ale opakovaně se objevující nedostatek. Za podstatně menší problém lze považovat špatné citování odborných článků a knih, které získal v podobě e-zdrojů, např. „Litwack, Leon F. *Jim Crow Blues*. In: *Magazine of History* [online], January 2004, s. 7-11. Dostupné z:

<http://www.jstor.org/stable/25163654?origin=JSTOR-pdf>, s. 9,“ (s. 15). Elektronické databáze, pomocí níž získal přístup k uvedeným textům, se v odborných pracích neuvádí.

Přes všechny zmíněné obsahové i formální výhrady **doporučuji** předloženou bakalářskou práci **k obhajobě**. Důvodem je zejména originálně zvolené téma, znalost solidního množství cizojazyčné sekundární literatury a provedená rešerše dobového amerického tisku. Nicméně vzhledem k silným výhradám k nedostatečnému promyšlení vybraného tématu, a ne příliš kvalitnímu zpracování, navrhuji práci hodnotit jako **dobrou** (3).

Praha, 10. 9. 2021

Mgr. Pavel Baloun, Ph.D.